

**G O U D
V I S S E N
E N B E T O N**

Maartje Wortel

© 2016, Maartje Wortel

Omslag, zetwerk en illustraties: Janine Hendriks

Productiebegeleiding: Tim Beijer

Auteursfoto: Keke Keukelaar

NUR 302

www.maartjewortel.nl

www.dasmag.nl

Maartje Wortel

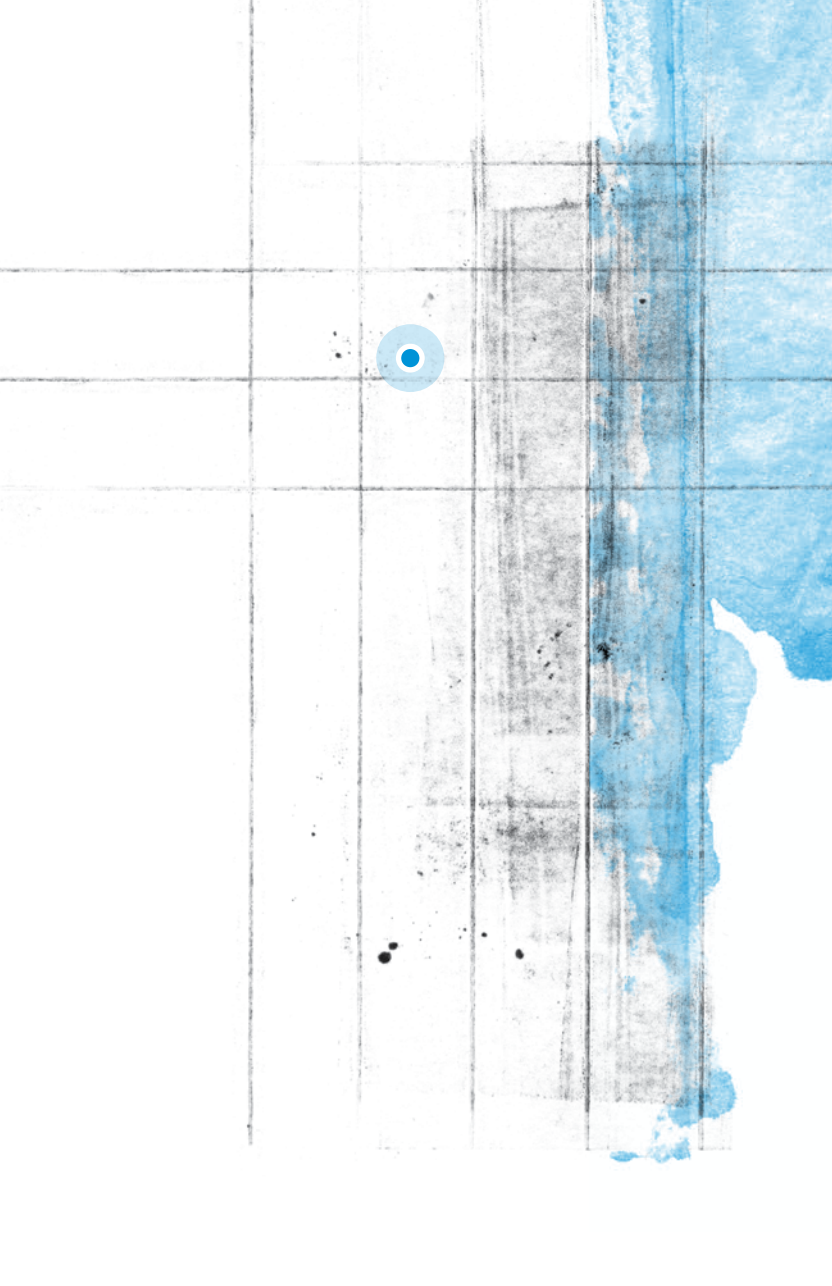
GOUDVISSSEN EN BETON

DAS MAG UITGEVERS

Tilt

TILBURG 2016

- Wat is de kern van je verhaal?
- Tilburg.
- Dat is nu niet helemaal duidelijk.
- De kern is Tilburg. Dat is waar alles omheen beweegt.
- Er is geen zee in Tilburg.
- De zee is overal. Ook in Tilburg.
- Dat snap ik niet helemaal, geloof ik.
- Dat hoeft ook niet. Je moet er gewoon in gaan. In het verhaal en in de zee.
- Oké. Oké.
- Er gewoon in gaan, beloof je dat?
- Ik beloof 't.
- Anders snap je er niets van.
- Omdat er geen zee is in Tilburg?
- De zee is overal en vooral in Tilburg.
Juist daar.
- Laten we gaan.
- We gaan.

Voor J.

(GEEN) GOUDVISSSEN EN BETON

Een keten

1. Mijn vader zegt dat hij in Tilburg terecht is gekomen doordat hij ooit in een auto stapte. Dat is ook een manier om je levensgeschiedenis te vertellen. ‘Pas als je een thuis hebt begint het, je leven,’ zegt hij. ‘Dat geldt niet alleen voor mij, maar voor iedereen. Alles wat daarvoor komt telt niet mee.’

Onzin, denk ik. En jij waarschijnlijk ook. Jij weet net zo goed als ik dat het evengoed met een thuisgevoel kan eindigen (juist), maar laten we mijn vader voor nu, al is het maar om de dingen niet direct onnodig ingewikkeld te maken, gelijk geven. Wie hij was voordat hij in Tilburg terechtkwam doet er voor dit verhaal niet toe.

Dit is het begin. (Ik kan je alvast vertellen: het begin duurt het langst, het is een aanloop. Het einde, dat is een punt, altijd alleen een punt. Maar als je goed kijkt is die punt een opening, een klein gaatje waar je doorheen kunt en waarachter een begin dat veel langer duurt op je wacht. Als je wilt eindigt het nooit.) Het moment waarop ik me netjes aan je voorstel hou je van me tegoed, dat komt later. Soms praat je een paar uur met iemand op een feestje, daar staan jullie, samen tegen de rand van een aanrecht en met een flesje bier in de hand, je bekijkt hoe vreemde handen een etiket los pulken, de plakkerige witte overblijfselen van het papier op de fles, je zegt maar wat tot je een onderwerp hebt gevonden waar je elkaar in vinden kunt en pas bij het afscheid vraag je: hoe heet je eigenlijk? Al is het vaker: wat was je naam ook alweer? – en sorry, sorry, sorry, om het daarna alsnog te vergeten. Het antwoord maakt niets uit en betekent op hetzelfde moment alles – Irene, Eva, Omar, Karel, Jenneke, Sophie, Soundos, Jan – ook die naam staat voor een einde of een begin, dan is hij als een etiket, een huid, de eerste laag. Ik beloof je: mijn naam zal het begin zijn.

Eerst dit, terug naar waar ik vandaan kom.

‘Ik stapte in een auto,’ zegt mijn vader, ‘en ik reed zoals vaker gewoon wat rond. Zo lang en zo hard mogelijk reed ik over de snelweg. Bij Tilburg nam ik de afslag.’ (Hij vergeet te vertellen waar hij vandaan kwam, wat het merk van de auto was, wat voor kleur die had, of de motor benzine of diesel verbrandde, hoe het in de auto rook. Hij vergeet te vertellen naar welke muziek hij luisterde en of hij aan iets of iemand dacht, of er wolken waren die dag, of de zon links of rechts van hem hing en hoe hoog dan wel. Hij vergeet vooral te vertellen of hij ergens naar op zoek was, dat hij daarom in de auto stapte, en of hij gelukkig was. Dit alles laat hij achterwege.)

Wat ik je kan vertellen is hoe het ongeveer gegaan moet zijn. Tenminste, dit is wat ik mijn vader misschien wel driehonderd keer tegen driehonderd verschillende mensen heb horen zeggen: een onzichtbare hand duwde hem die dag die afslag bij Tilburg op. Mijn vader gelooft niet in God, maar wel in verhalen. Als je hem de kans geeft, maakt hij van alle beslissingen die hij ooit gemaakt heeft een – vaak nogal onnavolgbaar –

verhaal. Ik denk niet dat er onzichtbare handen zijn die ons duwen. Het zijn onze eigen handen. Misschien weten we niet waarom we doen wat we doen, maar wij bewegen, ook al hebben we meestal geen idee waar naartoe en waarom. Mijn vader ziet het anders. Hij wil best toegeven dat het rijden in zekere zin nogal willekeurig was; hij reed wel vaker een beetje rond, de auto was ‘een rijdende kamer’ waarin hij zich op zijn gemak voelde – ‘Dan valt er wat te sturen,’ zegt hij –, maar de genomen afslag bij Tilburg was volgens hem allerminst toevallig.

Je moet weten dat mijn vader een holist is. Ik heb lang gedacht dat een holist iemand is die in leegte gelooft, in uitholling, een holte, de ruimte tussen gebouwen, vingers, tussen jezelf en de ander. Ik zag een dekbed voor me waaruit net een warm lichaam is opgestaan. Dat het niet om het lichaam gaat, maar om het dekbed dat opengeslagen achterblijft, de warmte en de vorm die iemand achterlaat. Dat bleek mijn eigen geloof. Een holist is ervan overtuigd dat alles onlosmakelijk met elkaar verbonden is, zoals alle zeeën en oceanen hun eigen veranderlijkheid en complexiteit in zich hebben maar toch uit hetzelfde

water bestaan, ook al dragen die zeeën hun eigen naam. Volgens mijn vader is alles een kettingreactie, een reeks met elkaar verbonden voorvallen (en dan komt hij steevast weer aanzetten met het verhaal dat de vlinderslag in Brazilië een tornado in Texas kan veroorzaken). Je kunt de dingen nooit los van elkaar zien. Daarom begin ik ook eerst over mijn vader, want zonder hem kende ik jou niet eens. Ik vind het in zeker opzicht zinloos om zo over iets na te denken, want het is een volstrekt logisch gegeven: als je alle mensen, alle ruimte, alle tijd, alle onzichtbare handen van je aftrekt, blijft er inderdaad niets meer over. Niets staat op zichzelf. Ook wij niet.

‘Nee,’ zegt mijn vader. ‘Ook in dat geval blijft er iets over. Er blijft altijd iets over; het neemt alleen een andere vorm aan. (Zo ver zat ik er dus niet naast, met mijn geloof in het dekbed.) Hij wil het leven niet versimpelen door alle gebeurtenissen en ontmoetingen op toeval te laten berusten. Sommige dingen zijn volgens mijn vader onontkoombaar en afgesloten voor het toeval; de ene waarheid vloeit voort uit de andere waarheid, als eb en vloed. De waarheid (hij spreekt dat woord buitengewoon hard uit) en het toeval komen als het aan hem ligt niet eens bij elkaar in de buurt.

Wat waar is, of, wat mij betreft toeval:

Hij had al tientallen borden met plaatsnamen aan zich voorbij laten gaan en nu bepaalde een of andere stem in hem: hier moet ik (of 'je' – hoe spreekt zo'n stem je aan?) van de weg af. Hij voegde uit en de richtingaanwijzer knipperde vertrouwd en ritmisch, als de cursor in een leeg Wordbestand; er stond iets nieuws te gebeuren. Dat zei mijn vader keer op keer tegen me terwijl hij aan mijn haar plukte alsof hij stukjes van een suikerspin aftrok: 'Iets heel nieuws, meisje. Dat voelde ik.' Toen ik jong was dacht ik aan de onzichtbare hand en soms dacht ik dat ik het misschien was geweest, die kracht. Dat ik mijn vader die afslag had laten nemen om een plek voor mij te vinden. Hij had bijvoorbeeld ook in Helmond kunnen eindigen, in Leiden, Groningen, of IJlst. Of op een industrieterrein. Want niet alle afslagen leiden naar een woonplaats.

Mijn vader reed de stad binnen langs een moskee, een paar woonflats, een museum en het Wilhelminapark. Daar heeft hij zijn auto geparkeerd. In het park is hij op zijn rug in het gras gaan liggen om naar de boomtoppen te kijken en te luisteren naar het gefluit van de vogels. Hij